

Білоус, Н. В. (2021). Пошук кохання у прозовій творчості Аннетте фон Дросте-Гюльсхоф. *Філологія початку ХХІ сторіччя: традиції та новаторство* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2-3 квітня 2021 р. Київ, 2021. С. 114-118.

Секція 8. Література зарубіжних країн

Білоус Н. В.,

старший викладач кафедри іноземних мов

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Пошук кохання у прозовій творчості Аннетте фон Дросте-Гюльсхоф

Аннетте фон Дросте-Гюльсхоф є видатною німецькою поетесою, письменницею і музикантом. Грані її таланту широко відомі серед дослідників духовної лірики, а також знавців пізнього романтизму та бідермейєра.

Одним з визначних мотивів творчості Дросте є пошук контакту – не романтичного захвату, не власне подружнього щастя, а духовної близькості, витоку та стимулу творчого натхнення. Поетичні твори майстрині демонструють багатство лексичного наповнення лексико-семантичних полів концепту «любов» («Verliebt I», («Verliebt II», «An Levin Schücking», «Brennende Liebe»), не оминаючи фізіологічних проявів стану психологічного дисбалансу (як то жар, сльози, знемога). Вербалізація концепту «любов» здійснена прямим способом номінації і застосуванням синонімічних конструкцій. Зовсім інший домінуючий смисл цього концепту є у двох незавершених романах письменниці – «Bei uns zu Lande auf dem Lande» та «Ledwina».

Романтична складова як невід’ємна характеристика жіночих читацьких інтересів у літературних творах Німеччини початку 19 століття втілювалася в основному у співпереживанні любовної історії як

центроформуючій лінії сюжету на тлі природних явищ і ландшафтів. Втім, для Дросте стосунки її персонажів є одним з прийомів поглибити індивідуальність і дослідити внутрішні конфлікти героїв. Оскільки роман «Bei uns zu Lande auf dem Lande» [1, с. 133] замислювався як іронічний набір скетчів з життя вестфалійців, то і аспекти романтичного у ньому висвітлені ідеалізованим сімейним життям центрального чоловічого персонажу – кузена і натяками на перші спроби флірту його доньки. Роман «Ledwina» [1, с. 9] тяжіє до драматизму у еволюції головного персонажу з першої появи, і у подальшому розгортанні сюжету світогляд Ледвіни і її погляд на можливість мати щастя у коханні трансформується у тісному зв'язку з невизначеним статусом її сестри, яка сподівається на заручини з коханим.

У романі «Ledwina» образи головної героїні і її сестри Терези майже рівнозначні за приділеною їм увагою авторки, адже вони є основними провідниками читача у двох різноспрямованих, але нерозривно симбіотичних мотивах: соціально-зумовленій проблематиці укладення шлюбу і внутрішній боротьбі свідомого Ледвіни з її підсвідомістю. Їх особистості найбільше розкриваються саме у взаємодії, яка починається з відвертої (за сюжетом стає зрозуміло, що це дуже рідкісний і непростий момент довіри) розмови між сестрами: Ледвіна (усе ще під владою її сентиментальних почуттів до старих традицій і слуг родини) не могла не помітити раптову стривоженість Терези через згадування пана Штайнхайма. Дросте підкреслює таємничість і складність стосунків Терези та Штайнхайма через поворот сюжету: Марі, бездумно вибовкує новину про його приїзд і схвильованість Терези: «Wenn ich wiederkomme, weißt du es längst, denn Theresen springt das Herz, wenn sie es nicht sagt / Коли я повернуся, ти вже заздалегідь про це знатимеш, бо у Терези вистрибне серце, якщо вона цього не скаже». Матір, як і Ледвіна, не хоче, щоб Карл здогадався про таємницю Терези, тим не менше, вона прихильна

до Штайнхайма, якого вони вже знають, і має певні сподівання на його візит. Ледвіна також згадує Штайнхайма з приязню: «*Mich soll wundern, ob Steinheim sich auch verändert hat. « ... » mir scheint immer, er könnte dabei nur verlieren / Мені цікаво, чи Штайнхайм змінився ... мені завжди здається, він від цього лише втратив».*

У розмові Терези з Ледвіною Дросте створює палітру з семантичного поля непевності, основу якого складають саме фізичні прояви, щоб акцентувати увагу читача на тому, як болісно Терезі розкрити серце своїй сестрі, і, водночас, як сильно Тереза потребує підтримки і надії. У тексті виокремлюється близько десяти компонентів семантичного поля «страх» у одному наративному сегменті: «*Therese ward feuerrot / Тереза почервоніла як полум'я*», «*mühsam / обтяжливий*», «*sagte Therese in der Angst / сказала Тереза у страху*», «*sagte Therese verwirrter und brach sehr unpassend ab / сказала Тереза збентеженіше і дуже недоцільно обірвала мову*», «*mit einem leisen Ton der tiefsten Wehmut lag Therese an ihrer Brust und weinte und zitterte / тихо у найглибшому смутку лежала у неї на грудях і плакала і тримтіла*», «*Therese erschrak ordentlich / Тереза справді перелякалася*», «*Therese faßte erschüttert ihre beiden Hände / Тереза глибоко схвильовано схопила її обидві руки*». Головною характеристикою героїні є її острах перед силою власних почуттів як основа внутрішнього конфлікту (бажання особистого щастя затьмарюється занепокоєнням через необхідність покинути родину у непростій ситуації заради шлюбу, який також видається Терезі примарним: «*Ach, Ledwina, soll ich es mir wohl nur einbilden? / Ах, Ледвіна, може я все це собі тільки уявила?»*» Ледвіна дійшла висновку, що Штайнхайм написав про свій намір одружитися з Терезою на основі спостережень за поведінкою брата і матері, і саме тому вважає взаємність у коханні своєї сестри фактом: «*du hast einen guten Grund, einen verborgenen, aber festen, der nicht unter dir einsinken wird / ти маєш хорошу основу, приховану, але тверду, яка не обвалиться під*

тобою», «Ach, Therese, du wirst sehr glücklich sein / Ах, Терезо, ти будеш дуже щасливою».

Дросте також представляє сум та покірність долі Терези як споріднені семантичні поля, незважаючи на те, що християнське смирення мало привнести у її думки умиротворення, сама Тереза боїться обманутися: «aber bitte, bitte, nun nicht ehr davon reden! / але, будь ласка, будь ласка, не говоримо про це більше!», «Man muß sich nicht so in eine Hoffnung eingraben, das Glück ist gar zu kugelrund / Не слід так поринати у надію, щастя надто перемінливе». Навіть спокій, який Тереза відчула після запевнень Ледвіни, є тимчасовим – під кінець наративного сегменту її настроїв декілька разів змінюється з відчаю до тихого умиротворення, а потім до покірності долі: «hatte sich einmal recht satt geweint und geseht, und nun war sie wieder still und sorgsam wie vorher / один раз вдосталь наплакалася і натужилася, а потім знову стала тиха і турботлива як і до того», «ihre Gedanken waren ein leises und brünstiges Gebet geworden / її думки стали однією тихою і пристрасною молитвою», «da sanken auch ihre Flügel, und sie ward wieder trüber und wußte nicht, warum / тут і її крила опустилися, вона знову стала сумнішою, і не знала, чому», «ging dann sachte und wehmütig zurückblickend hinaus / потім потихеньку і сумно вийшла, обертаючись».

У романі Дросте вводить сім дійових осіб з нового покоління, які є учасниками діалогів, взаємодіють, демонструючи своє ставлення до протилежної статі, а також представляє декількох осіб, з якими вищезгадана молодь могла б укласти шлюб, але ці персонажі лише обговорюються. Лексико-семантичний склад полів концепту «любов» базується на непрямому способі номінації, його центроформуючим елементом є флірт, а імпліцитним – гра. Таким чином, Дросте формує лише одну міцну сердечну прив'язаність у представників родин фон Бендрает та фон Бренкфельд – Тереза («immer wie der Engel mit dem

flammenden Schwerte vor und mit dem Ölzweige über den Ihrigen / завжди як янгол з палаючим мечем перед і з гілкою оливи над ними») є чуттєвою, турботливою і відповідальною героїнею, глибоким образом жінки епохи бідермейєр, яка продовжить аристократичні традиції і у власній родині.

У фрагменті роману «Bei uns zu Lande auf dem Lande» Дросте не виокремлює романтичну лінію. Дочка барона Анна через її привабливість є загальним центром уваги: «Fräulein Anna, in die man mich etwas verliebt glaubt, darf sich wohl sehen lassen / Фройляйн Анна, у яку мене вважають закоханим, дуже гарна на вигляд». Її жартівливість і несвідомий потяг до флірту («halbbewußten Koketterie») змальовані авторкою швидше як властивості полум'яного темпераменту, характерного до мешканок Рейнського регіону, звідки походить її красуня-мати: «Irre ich nicht, so ruhen ihre dunkeln Augen zuweilen mit einer Teilnahme auf dem jungen Dichter, wie Langeweile und etwas Empfindsamkeit sie leicht auf dem Lande erzeugen. / Якщо я не помиляюся, її темні очі іноді зупиняються на юному поетові з емпатією, яку нудьга і трохи чутливості легко викликають у сільській місцевості».

Ідеалізоване подружжя барона і пані є втіленням того контакту, який Дросте представляє у своїх віршах бажаним і вартим подолання перепон та умовностей. Кохання та обопільне бажання співіснування («Wunsch» чоловіка, «Wille» дружини) у наративному сегменті, присвяченому подружжю, письменниця посилює семантикою поваги («Königin», «anerkennen», «hochachten», «ehren») та захоплення: сила почуттів чоловіка виявляється вже у його миттєвому рішенні одружитися: «fühlte dort zuerst den vorläufig noch äußerst embryonischen Wunsch, sie zur Königin seines Hauses zu machen/ там відчув спочатку задалегідне, дуже ембріотичне бажання зробити її королевою свого дому»). Дросте всебічно змальовує ставлення дружини до нього: «bis zur Begeisterung anerkennende Freundin des Mannes / до захоплення віддана подруга чоловіка», «selten ist

das Gemüt so vom Verstande hochgeachtet worden / рідко розум так високо цінує душу», «sie ehrt den Herrn wirklich aus Herzensgrunde / вона поважає чоловіка справді до глибини душі», «strahlten ihre schwarzen Augen wie Sterne, wenn er seine guten Kenntnisse entwickelt / сяють її чорні очі як зірки, коли він розвиває свої добрі знання».

Порівнявши сюжети та засоби вербалізації концепту «кохання» у двох прозових творах Дросте, можна дійти висновку, що при формуванні чоловічих образів письменниця приділяла більше уваги ставленню героя до жінок в цілому – повага, пошук визначених рис характеру (як то веселість, чи бажання до любовних пригод), натомість жіночі персонажі привносять у романи набагато ширшу палітру почуттів і переживань, що демонструє переважаюча кількість і розмаїття семантичних полів. Фундаментом поєднання маскулінності та жіночності персонажів, поєднаних романтичними почуттями, є глибока повага один до одного і шанування родинного укладу. На підґрунті, типовому для літератури бідермейєра, Дросте створює персонажів, які вирізняються неповторною манерою піклування і глибиною самоаналізу почуттів, новаторською для сучасної майстрині літератури.

Список використаних джерел

1. Дросте-Хюльсхоф, А. фон. *Gesämtliche Erzählungen*. Харків : Ранок-НТ, 2002. 240 с.